

Name and naming. Conventional / Unconventional in Onomastics. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics

[Név és elnevezés. Konvencionális és nem konvencionális nevek. A 3. Nemzetközi Névtudományi Konferencia előadásai] Szerk. OLIVIU FELECAN. Editura Mega – Argonaut, Cluj-Napoca, 2015. 1010 lap

1. 2015-ben immár harmadik alkalommal rendezték meg Nagybányán (Románia) a Name and Naming című nemzetközi névtudományi konferenciát, amelynek 85 tanulmányból álló konferenciakötete nyomtatott formában és az interneten is elérhető ([http://\[-\]onomasticafelecan.ro/iconn3/iconn3_proceedings.php](http://[-]onomasticafelecan.ro/iconn3/iconn3_proceedings.php)). A megjelent kötet felépítése jól strukturált, megkönnyíti a benne való tájékozódást. A kötet elején található tartalomjegyzékben (5–8) az egyes szekciók címe angolul jelenik meg, míg a tanulmánycímek az előadások nyelvén vannak feltüntetve.

Az előszó három nyelven: angolul, románul és franciául is olvasható (9–14). Ebben a szerkesztő beszámol két olyan, román szerző tollából született, a közelmúltban megjelent szakirodalomról, melyek két tárgyalt terminusa (*konvencionális* és *nem konvencionális nevek*) a konferencia témájának az ötletét adta. A téma sokszínűségét és jelentőségét mutatja, hogy a világ minden részéről érkezett összesen 89 résztvevő a legváltozatosabban érintette e két terminus kérdését az előadásában.

A tanulmányok öt tematikus egységbe rendezve kapnak helyet a kötetben (17–998): 1. névelmélet, 2. személynevek, 3. helynevek, 4. tulajdonnevek a közösségi térben, 5. írói névadás. A kötetet egy angol, egy román és egy francia nyelvű tartalomjegyzék zárja (999–1010).

Az interneten elérhető konferenciaanyagot szintén a jól tagoltság és a világos kereshetőség jellemzi: a több nyelven is megjelenő előszó és a tartalomjegyzék külön fájlokban tölthető le. Némileg szokatlan eljárás, hogy a plenáris előadások sem a nyomtatott, sem a digitális változatban nincsenek önálló egységbe rendezve.

Az írások a konferencia hat hivatalos nyelvén születtek: angol, román, francia, olasz, német és spanyol. A rendkívül gazdag anyag teljes és részletező bemutatására nem vállalkozhatom, ám néhány tanulmány ismertetésével igyekszem képet adni az elhangzott előadások témáinak és kutatási módszereinek sokszínűségéről, eredményeinek fontosságáról.

2. Az első szekcióban négy névelméleti témájú tanulmány olvasható. DAIANA FELECAN román márkanéveket és reklámszövegeket vizsgál írásában (17–25). Interdiszciplináris megközelítésű munkájában a médiából vett példáit szemantikai szempontból rendezi, és azonosítja azokat a nyelvi és pszichoszociális folyamatokat, amelyek a márkanévek megalkotása mögött húzódnak. Célja, hogy a jövőben megvalósuljon egy szociológiai felmérés, amely a román márkanévek román és külföldi fogyasztókra kifejtett hatását mutatja be. IVETA VALENTOVÁ a nem hivatalos vagy félhivatalos kommunikációban használt szlovák személynevekkel foglalkozik (44–61). A szerző értelmezi a szlovák névtani szakirodalomban megtalálható *živé meno* ('élő név') terminust, amelyet élő személyt, családot vagy lakóközösséget jelölő névre alkalmaznak. Ezt követően történeti áttekintést ad

a szlovák élő nevek kutatásáról 1893-tól napjainkig, s felveti egy szociolingvisztikai módszereket alkalmazó, digitális adatbázison alapuló jövőbeli kutatás lehetőségét is. ARTUR GALKOWSKI a gazdasági, kereskedelmi és kulturális intézmények elnevezésének kérdéseit elemzi olasz és lengyel példák alapján (25–36), MILAN HARVALÍK pedig a tulajdonnevek szóképzési sajátosságaival foglalkozik írásában (37–43).

3. A második, a személynevek kérdéskörét tárgyaló szekció bizonyult a legnépesebbnek: 28 írás képviseli; közülük öt magyar szerző tollából született. FÁBIÁN ZSUSZANNA tanulmányának első felében a *konvencionalizálódott* (*convenzionale*) és a *nem konvencionalizálódott* (*non convenzionale*) terminusokat tisztázza (110–121). Írásának második felében az olasz és a magyar keresztnévállomány különbségeit elemzi, különös tekintettel az idegen eredetű és a származásra utaló nevekre (az utóbbira l. pl. *Tosca* ’toszkánai’, *Megyer* ’magyar’), a becenevekből keletkezettekre, illetve a valamely ideológiát tükröző névadásra. FARKAS TAMÁS a kontrasztív családnév-tipológia módszertanát mutatja be a magyar családnévanyag vizsgálatán keresztül (122–136). A magyar családnévállomány főbb jellegzetességeinek és az adatfeldolgozás módszertani kérdéseinek szemléltetése után napjaink száz leggyakoribb magyar családnévét tipologizálja, összehasonlítva más európai országok családnévanyagával. Tanulmányának második felében az összehasonlító névföldrajzi vizsgálatok jelentőségét és folytatásának szükségességét hangsúlyozza. OLIVIU FELECAN Romániában eddig nem kutatott témával, a román uniszex keresztnévek elterjedésével és típusaival foglalkozik etnolingvisztikai szempontú, összehasonlító vizsgálatában (149–162). Tanulmányában az ilyen keresztnévek (pl. *Andrea*, *George*) megjelenésének és gyakorivá válásának lehetséges okait mutatja be. A román nyelvben csupán elszórtan előforduló képviselőikkel kapcsolatban arra a következtetésre jut, hogy ezek többnyire becenevi vagy ragadványnévi eredetűek, és külföldi mintázatokat követnek (pl. *Pat* < *Patrick/Patricia*). N. FODOR JÁNOS a magyar és a román történeti személynévállományban fellelhető nyelvi kontaktushatásokra mutat rá tanulmányában (163–173). Forrásként a Történeti magyar családnév-atlasz alapjául szolgáló 1715-ös és 1720-as országos összeírásokat használta, melyek az egész Kárpát-medence korabeli személynévállományáról képet adnak. FIDAN GURBANOVA azerbajdzsáni személynevekkel foglalkozik írásában (185–189). A vizsgált adatok alapján kiemeli, hogy a női és férfinevek egy jó része elavult, illetve régi rangra utal, például *Pasha* ’pasa’, *Knyaz* ’fejedelem’. Megállapítja, hogy az azerbajdzsáni családnévek kilencven százaléka egyénnevekből ered, és hivatalos használatuk a 19. századtól kezdődött. MAITE MOLLÁ, MIREIA MORA és EMILI CASANOVA írásának témája az Academia Valenciana de la Llengua (Valenciai Nyelvtudományi Akadémia) tevékenysége a becenevek és az idegen eredetű keresztnévek anyakönyvi bejegyzése ügyében (230–237). Kifejtik, hogy az intézmény ma már támogatja a valenciai irodalmi karakterek neveinek (pl. *Carmesina*), a nővényneveknek (pl. *Rosella* ’hibiszkusz’) és a beceneveknek (pl. *Felo* < *Rafel*) a keresztnévként való bejegyzését is. TAMÁS ÁGNES az 1860–1890 között megjelent magyar és osztrák élclapokban szereplő zsidó figurák család- és egyénneveit elemzi (365–375). Kiemeli, hogy mindkét nyelvű lapokban találunk számos olyan beszélő nevet, mely a szereplő külső vagy belső tulajdonságait, illetve gazdasági tevékenységét hangsúlyozva utal annak zsidó származására. A hasonlóságok mellett azonban szerkezeti és mennyiségi eltérések is felfedezhetőek, melyeket a szerző történeti-ideológiai szempontból értelmez. SLÍZ MARIANN a foglalkozásnévi

eredetű magyar családnevek típusát és annak történeti változását mutatja be (328–338). A történeti névtipológiai tanulmány első felében kiemeli, hogy a ma meglévő hús leggyakoribb magyar családnév közül tíz e névfajtába sorolható. Megállapítja továbbá, hogy a tíz leggyakoribb foglalkozásnévi eredetű családnév megterheltsége közel azonos a többi 225, e típusba tartozó családnévvel. A szekcióba tartozó írások néhány további témája: ragadványnevek az iskolában; a *Mária* keresztnév és alakváltozatai a 19. századi német és holland névanyagban; a családnevek gyakoriságának genetikai háttere.

4. A harmadik szekcióban 17, helynévadással foglalkozó tanulmány kapott helyet. MARIT ALAS két, Észtsországban fekvő partvidéki terület, Kőrkvere és a Vergi-félsziget helyneveit elemzi történeti keretben (415–427). Az 1933–2013 közötti időszakból származó adatokat táblázatokban szemlélteti, öt típust megállapítva. Munkájából kiderül, hogy a vizsgált időszakokban mindkét terület helynévrendszerében a földműves tevékenységre és a természeti környezetre utaló helynevek uralkodóak. A legnagyobb különbség a farmnevekben mutatkozik meg a két területen. BÖLCSKEI ANDREA tanulmányának témája az egyházi birtoklásra utaló helynevek a késő középkori Magyarországon (428–438). A szerző arra a következtetésre jut, hogy e nevek szemantikailag és grammatikailag is sok esetben hasonlítanak a többi magyar helynévfajta. Ezt követően azokra a sajátosságokra is rávilágít, amelyek kifejezetten e helynévtípust jellemzik: a birtokviszonyra utaló többes számú alakok (pl. *Barathokfalwa*), a fosztóképzős névformák (pl. *Apathlan*) vagy a régi magyar megszólításformák megjelenésére (pl. *Baratur*). ALINA BUGHESIU interdiszciplináris megközelítésű írásában román idiomatikus kifejezésekben, illetve angol nyelvű reklámszlogenekben előforduló romániai helynevekkel foglalkozik (439–447). Megállapítja, hogy a vizsgált helynevek egyik esetben sem viselkednek prototipikusan, mivel földrajzi helymegjelölő funkciójuk és az általuk közvetített nyelvi humor csak sajátos olvasattal értelmezhető: pl. *Go ABRUD* (vö. ang. *Go abroad* 'Menj külföldre!' és *Abrud* 'Abrudbánya' városnév). SIMONA GOICU-CEALMOF tanulmányában (488–494) a mai romániai helynévrendszer idegen nyelvi elemeiből mutat be három típust: a Traianus császárnak emléket állító, a remete életformára utaló és a magyarok által lakott erdélyi területeken a Mária-kultuszt idéző, patrocíniumi helyneveket. E csoportok felállításában elsősorban történeti és vallási szempontokat vesz figyelembe. GYÖRFFY ERZSÉBET az interjú módszerével egy magyar település, Tépe lakóinak mentális térképét szemlélteti tanulmányában (504–511). Célja a névhasználók névismeretének feltérképezése. Megállapítja, hogy a tépei lakosok nyelvhasználatában számos helynév több alakban is él egymás mellett. A szerző hangsúlyozza, hogy a mentális térképek segítségével a tér- és idődimenzió, valamint a helynevekhez kapcsolódó stilisztikai tartalom és attitűd is átfogóan vizsgálható. ADELINA EMILIA MIHALI munkájának témája a hivatalos helynevek és népi helynevek közötti kapcsolat (522–532). Korpuszát három, a Felső-Visó völgyében található település helynevei alkotják. Írásának első felében olyan példákat hoz hivatalos helynevekre, amelyek alakjukban őrzik az adott területre jellemző nyelvjárási sajátosságokat. Ezt követően azokat a népi helyneveket mutatja be, amelyek a dialektális különbségek miatt eltérő írásmóddal szerepelnek a térképeken (pl. *Sescina*, *Sestina*). A tanulmány további témája a népi helynevekből kialakult utcanevek vizsgálata. NOBUHLE NDIMANDE-HLONGWA a Dél-afrikai Köztársaság egyik tartományának bennszülött helyneveivel foglalkozik (533–539). Kiemeli, hogy a zulu helynevek – a szóbeli hagyományok mellett – az őslakos nép kulturális

örökségének fontos részét képezik. A szerző több, a zulu helynevekről írott szakmunkát és törvénykezési dokumentumot használ fel forrásként kutatásához, amelyben három bennszülött helynevet elemez, névtani és etnobotanikai szempontokat ötvözve. RÁCZ ANITA francia nyelvű írásában a törzsnevekből, népnivekből és foglalkozásnevekből kialakult régi magyar településneveket mutatja be (540–550). E vizsgált helynévtípusok grammatikai szerkezetét, illetve kronológiai és szemantikai sajátosságait hasonlítja össze. Megállapítja, hogy a három lexématípus meglehetősen különböző módon jelenik meg a magyar helységnevekben. A jelentéstani-szerkezeti tipológiának köszönhetően a magyar helynév-állomány összevethetővé válik más nyelvekével.

5. A negyedik szekció a közösségi térben előforduló tulajdonnevek kérdéskörét mutatja be. EMILI CASANOVA például olyan galambok neveit vizsgálja, amelyeket Valenciában egy kedvelt sportra képeznek ki (638–650). A különböző időszakból összegyűjtött közel 5000 adat alapján megállapítja, hogy a galambok elnevezésében meghatározó például a valenciai nyelvváltozat helyett a sztenderd (kasztíliai) formák választása és a rövidség. SILVIA DIMĂNESCU romániai webáruházak és városi üzletek neveit veti össze tanulmányában (662–671). Interdiszciplináris megközelítésű munkájában azokat a pszichológiai, kulturális és szociális okokat vizsgálja, amelyek a vásárlókat befolyásolják az adott webáruház kiválasztásában. Írása további részében az újabb online üzletek neveiben erősen megjelenő angol nyelvi hatásokat elemzi. SILVIA PITIRICIU márkaneveket vizsgál, a mosószermárkákra fókuszálva (800–805). Ezek egy része jelentését tekintve átlátszó, mivel a termék kiszereelésére (pl. *Somat All in 1*), illatára (pl. *Fairy Apple* 'tündéri alma') vagy a kiváltott hatásra közvetlenül utal (pl. *Hygienex*). Ugyanakkor vannak kevésbé átlátszó eredetű márkanevek is, mint a *Persil*, a *Perwoll* vagy a *Dero*. SVJETLLANA TITINI albán márkanevekkel foglalkozik (848–855). Morfológiai, lexikológiai és szemantikai szempontú elemzése során arra a következtetésre jut, hogy az újonnan megalkotott márkaneveket egyrészt az albán társadalmi és kulturális közegből merítik, másrészt számos idegen eredetű nevet is alkotnak. LUMINIȚA TODEA (856–867) olyan termékneveket vizsgál, amelyek a természet valamely jelenségéről kapták a nevüket (pl. *Apple* 'alma'). A szerző hangsúlyozza, hogy a jól megválasztott kereskedelmi nevek ugyanúgy beépülnek tudatunkba, mint bármely más szó, és szemantikai-pragmatikai tudásunknak jelentős területét alkotják. A szekció írásainak további témái között szerepel a dél-olaszországi forrásvizek elnevezése; a tévéshow-k címei a román médiában; olajipari terminusok névtani vizsgálata.

6. A tanulmányok sorát záró, 10 írást tartalmazó ötödik szekció témája az írói névadás volt. DENISA-ALEXANDRA IONESCU a gyermekirodalom fordításának főbb kérdéseit vizsgálja Carlo Collodi Pinocchio című művének névanyagán keresztül (933–942). Összehasonlító elemzésében a román változatban szereplő beszélő neveket veti össze az olasz eredetivel, és megállapítja, hogy a fordítói stratégiák közül a legtöbbször modifikációval élt a román fordító. A szerző ennek okát abban látja, hogy a gyermekek nem tudnak a sorok között olvasni, ezért könnyen befogadhatóvá kell tenni számukra a szöveget. TENDAI MANGENA a történelmi személyek neveit elemzi két, 2009-ben megjelent, a történelmi fikció műfajába tartozó zimbabwei műben (943–952). Az első szöveg megfosztja a közszereplőket saját nevüktől, és csak társadalmi-politikai rangjukkal utal rájuk, hogy kevésbé legyenek felismerhetőek a fiktív karakterek mögötti valós személyek. A második

mű kapcsán a *Robert Mugabe* példán keresztül a nevek szimbolikus tartalmát és identitásalkotó szerepét hangsúlyozza a szerző. GRANT SMITH a nevek szimbolikus és leíró jellegét mutatja be Shakespeare A velencei kalmár című komédiájának két alakján keresztül (989–998). Kiemeli, hogy a keresztény kultúrkörből vett *Antonio* névhez hagyományosan a testvériség és a jóság konnotációja kapcsolódik, míg az uzorás *Shylock* neve a zsidó sztereotípiákat idézi fel. Elemzésében a két szereplő jellemét vizsgálva árnyalja a nevékhöz előzetesen társított pozitív vagy negatív előítéleteket.

7. Az 1010 oldalas, tematikájában és módszertanában is rendkívül változatos konferenciakötet, valamint az előadók nagy száma is azt mutatja, hogy a már harmadszor megrendezett nagybányai névtani konferencia jelentős helyet foglal el a nemzetközi tudományos rendezvények sorában.

HAJDÚ ANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem

TÁRSASÁGI ÜGYEK

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 111. közgyűlése

A Magyar Nyelvtudományi Társaság 2016. szeptember 21-én az ELTE BTK Kari Tanácstermében tartotta meg 111., tisztújító közgyűlését.

1. Kiss Jenő ügyvivő elnök üdvözölte a megjelenteket, és megnyitotta a Magyar Nyelvtudományi Társaság 111. közgyűlését. Tájékoztatott arról, hogy az új Polgári Törvénykönyv érvénybe lépése (2013. évi V. törvény) kötelezővé tette a mi Társaságunkéhoz hasonló valamennyi tudományos társaság alapszabályának az új törvényi rendelkezésekhez való igazítását. Ez azt is jelentette, hogy a módosított alapszabály-változatot jóváhagyásra be kellett nyújtanunk az illetékes bíróságnak. Ez a procedura két szakaszban zajlott, s a benyújtások, a bírósági észrevételezések, az emiatt összehívott rendkívüli közgyűlések szavazásai és a bírósági jóváhagyás egymást követő folyamata időben jelentősen elhúzódott. Ez a magyarázata annak, hogy a végleges bírósági jóváhagyást csak 2016 júniusában kaptuk meg. Minthogy pedig a tisztújító közgyűlést előkészítő választmány után a közgyűlés összehívása áttevődött volna júliusra, a szabadságok következtében várható távolmaradások miatt a Társaság ügyvivő vezetősége úgy döntött, hogy szeptemberben tartjuk meg a tisztújító közgyűlést (tehát a mostanit). Mivel azonban szabályaink szerint évenként egy közgyűlést kötelező tartanunk, a mostanit mint lényegében a 2015-ös év tisztújító közgyűlését tartjuk meg, s ezt követi majd idén decemberben 2016. évi rendes közgyűlésünk.

A tájékoztatást követően Kiss Jenő felkérte J u h á s z D e z s ő egyetemi tanárt, a Magyar Nyelvtudományi Társaság ügyvivő főtitkárát, hogy tartsa meg A magyar nyelvjárástörténet néhány kérdése című közgyűlési előadását.¹

¹ L. jelen számunk első tanulmányát.